

Rädda Barnens remissvar på SOU 2021:93 Från delar till helhet – En reform för samordnade, behovsanpassade och personcentrerade insatser till personer med samsjuklighet

Rädda Barnen har beretts möjlighet att svara på SOU 2021:93 Från delar till helhet – En reform för samordnade, behovsanpassade och personcentrerade insatser till personer med samsjuklighet. Rädda Barnen kommenterar utifrån ett barnrättsperspektiv med FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) som utgångspunkt. Rädda Barnen har valt att kommentera de delar som är mest relevanta utifrån vårt perspektiv. Vad gäller övriga delar av betänkandet har Rädda Barnen inga synpunkter och varken till- eller avstyrker dessa.

Sammanfattning

Utredningen konstaterar att personer med samsjuklighet i skadligt bruk eller beroende och psykiatriska tillstånd är en särskilt utsatt grupp i samhället, som i lägre grad än andra i samhället, får tillgång till rätt hjälp och stöd från hälso- och sjukvården. Barn till föräldrar med samsjuklighet är således även de särskilt utsatta. Sammantaget syftar utredningen till att tydliggöra ansvar för vård och stöd för personer med samsjuklighet samt deras anhöriga.

Rädda Barnen har i remissvaret fokuserat på de delar som berör vård och insatser för barn, barns uppväxtvillkor samt barn som anhöriga.

Rädda Barnen ser utredningens syfte och ambition att tydliggöra ansvar för vård och stöd som positivt och ser samtidigt fortsatta stora behov av effektiv samordning av insatser från hälso- och sjukvård samt socialtjänst. Rädda Barnen vill därför understryka vikten av uppföljning av samverkan av regionala vårdinsatser och kommunala stödinsatser så att personer, och då särskilt barn, inte faller mellan stolarna eller inte erbjuds insatser som har god effekt och gör skillnad. Rädda Barnen vill också understryka vikten av uppföljning av ifall föreslagna reformer leder till tidigare upptäckt och behandling av samsjuklighet samt tidigare upptäckt av behov hos barn som anhöriga.

Rädda Barnen ser det som positivt att utredningen valt att involvera vuxna inom målgruppen samt anhöriga och även delar av civilsamhället som möter barn – men saknar involvering av barn både som del av målgruppen och som anhöriga.

9.2.1 Hälso- och sjukvården ska ansvara för all behandling av skadligt bruk och beroende

Utredningens förslag: Regionens ansvar för behandling av skadligt bruk och beroende ska tydliggöras genom att det införs en ny paragraf i 8 kap. i hälso- och sjukvårdslagen som säger att regionen inom ramen för sitt ansvar ska erbjuda personer med skadligt bruk eller beroende av alkohol, narkotika, andra beroendeframkallande medel, läkemedel, dopningsmedel eller spel om pengar den vård som han eller hon behöver.

Rädda Barnen tillstyrker förslaget och ser flera fördelar med en tydligare ansvarsuppdelning vad gäller vårdinsatser kopplade till skadligt bruk och beroende.

Däremot ser Rädda Barnen det som särskilt viktigt att regionen ihop med kommunen har en god samordning i behandling och insatser riktade till barn och unga samt till föräldrar. Detta då socialtjänstens helhetsansvar för barns uppväxtvillkor samt barns trygghet och skydd kvarstår. Med detta sagt har Rädda Barnen en förhoppning av att denna samordning skall bli tydligare och enklare med den ansvarsfördelning som förslaget innebär.

9.2.4 Hälso- och sjukvårdens ansvar för stöd till anhöriga kan förtydligas

Utredningens bedömning: Vi bedömer att hälso- och sjukvården har en viktig roll i att ge stöd till anhöriga till personer med skadligt bruk och beroende, men att ansvaret för anhörigstöd kan behöva utredas vidare samlat, och inte enbart för anhöriga till personer med skadligt bruk och beroende

Rädda Barnen tillstyrker utredningens bedömning om behovet av en samlad utredning kring anhörigstöd. Idag ligger ansvaret för anhörigstöd på kommuner- men som utredningen även redogör för, har även hälso- och sjukvården ett särskilt ansvar för barn enligt 5 kap. 7 § HSL. Det är av stor vikt att här tydliggöra ansvaret när barn är anhöriga, i synnerhet när den sjuke är en förälder. Barn har både rätt till information och stöd som anhörig, samtidigt som barnets rätt till trygghet och omsorg måste beaktas.

9.3.2 Tillgången till sociala stödinsatser med fokus på att stärka resurser behöver förbättras

Utredningens förslag: 5 kap. 9 § i socialtjänstlagen som gäller "Missbrukare" formuleras om, för att tydliggöra socialtjänstens ansvar för sociala stödinsatser till personer med skadligt bruk och beroende, och för att tydliggöra att socialtjänsten inte längre har ansvar för behandling av sådana tillstånd.

Rädda Barnen tillstyrker förslaget och delar utredningens bedömning att den tidigare uppdelningen i ansvar för behandling och insatser varit otydlig. Däremot kräver det nya förslaget fortsatta höga krav på samordning mellan hälso- och sjukvård och socialtjänst. Denna samordning blir särskilt viktig i behandling och insatser för föräldrar med barn i hemmet – detta för att säkerställa att barnets bästa och barnets tillgång till trygghet och skydd sätts i främsta rummet.

9.3.3 Anhörigstöd behöver omfatta personer vars närstående har skadligt bruk och beroende

Utredningens förslag: Socialtjänstens ansvar för anhöriga till personer med skadligt bruk och beroende ska tydliggöras genom att de lyfts särskilt i 5 kap. 10 § socialtjänstlagen.

Rädda Barnen tillstyrker förslaget. I synnerhet är det viktigt att betona ansvaret för anhörigstöd till föräldrar med barn med skadligt bruk och beroende. Även om rätten till stöd för målgruppen framkommer i såväl vägledning från Socialstyrelsen som i förarbetena till SoL så ser kommunernas tillgång till insatser för anhöriga väldigt olika ut runt om i landet – vilket även utredningen konstaterar. Rädda Barnen ser det därför som positivt att detta tydliggörs i SoL och hoppas att det leder till en mer jämlik tillgång till anhörigstöd runt om i landet.

9.3.4 Socialtjänstens ansvar för uppväxtförhållanden omfattar fortfarande skadligt bruk och beroende

Utredningens bedömning: Socialtjänsten har en fortsatt viktig roll att verka för trygga och goda uppväxtförhållanden, vilket inkluderar förhållanden relaterade till skadligt bruk och beroende både hos barn och föräldrar. Vi bedömer att arbetet med att uppmärksamma och vidta åtgärder för barn i familjer där det förekommer skadligt bruk och beroende behöver fortsätta stärkas. Kommunerna behöver också tillsammans med regionerna ta fram gemensamma strukturer för omhändertagande av skadligt bruk och beroende hos barn och unga, och fler kommuner behöver samarbeta med regionerna i integrerade verksamheter för barn och unga.

Rädda Barnen delar bedömningen och ser det som oerhört viktigt att den nya ansvarsfördelning som utredningen föreslår, i synnerhet enligt 9.2.1, noga följs upp för att säkerställa att det sker en god samordning mellan kommunerna och regionerna samt att det görs i hela landet.

Rädda Barnens erfarenhet är att det här ser väldigt olika ut runt om i landet, när det kommer till vilka strukturer och vilket samarbete som sker när det kommer till behandling och insatser för barn och unga med skadligt bruk och beroende. I vissa delar av landet finns gemensamma mottagningar som drivs gemensamt mellan kommunen och regioner, medan det finns oerhört få strukturer för samordning i andra delar av landet

Det ses även som särskilt viktigt när det kommer till vård och behandling till föräldrar med små barn – som är särskilt sårbara och har ett särskilt stort behov av trygghet och omsorg. Här behöver alla insatser till föräldern ske i nära samordning med insatser som syftar till trygghet och skydd för barnet.

9.4.1 Regionernas ansvar för hälso- och sjukvård på HVB ska regleras i HSL och SoL

Utredningens förslag: Socialtjänsten har fortsatt ansvar för placering på hem för vård eller boende (HVB) både för barn och för vuxna, men definitionen av HVB i socialtjänstförordningen 3 kap. 1 § anpassas till vårt förslag om socialtjänstens ansvar. Regionen ansvarar dock för hälso- och sjukvårdsinsatserna på HVB, vilket ska förtydligas genom att det regleras i hälso- och sjukvårdslagen, till vilken socialtjänstlagen föreslås hänvisa när det gäller regionens ansvar. Förtydligandet av regionens ansvar gör att andra stycket i 3 kap. 6 § socialtjänstförordningen kan utgå.

Rädda Barnen tillstyrker förslaget. Rädda Barnen har under lång tid konstaterat att barn i samhällets vård, i synnerhet barn på HVB samt SiS, har en sämre tillgång till hälso- och sjukvård, särskilt psykiatrisk vård, än andra barn. Genom att tydliggöra regionens ansvar för hälso- och sjukvårdsinsatser tror vi att det möjliggör en ökad tillgång till god och nära vård för dessa barn.

Rädda Barnen ställer sig dock frågande till att utredningsförslagen inte gäller barn inom SiS. Även om utredningen redogör för andra pågående projekt för att stärka samordningen för hälso- och sjukvård för barn placerade på ungdomshem så ser vi inga uppenbara anledningar till att utredningens förslag på beslut inte kan omfatta även dessa barn och delar inte bedömningen om att säkerhetsaspekten hindrar insatser från hälso- och sjukvård. Att vara placerad på SiS ungdomshem ska inte utgöra ett hinder för att tillgodose ett barns behov av adekvat hälso- och sjukvård.

Stockholm 2022-04-28

A handwritten signature in blue ink, reading "Helena Thybell". The signature is written in a cursive style with a large initial 'H' and 'T'.

Helena Thybell
Generalsekreterare Rädda Barnen